Sosiaali- ja terveysministeriö

Lakihanke naloksonijakelusta

Rosa Nokio
Lakimies / STM

Yhdessä parempi – päihdetyön seminaari 28.10.2026

Lakihanke naloksonijakelusta

1. Naloksonijakelun nykytila – miksi lakimuutoksia tarvitaan?
2. Valmisteilla olevat lakimuutokset – missä mennään ja mitä tehdään?
3. Mitä lakimuutokset merkitsisivät käytännössä?

1. Naloksonijakelun nykytila – miksi lakimuutoksia tarvitaan?

Sosiaali- ja terveysministeriö

Mitä naloksoni on?

- Naloksoni on lääkeaine, jota käytetään ensiapuna opioidiyliannostukseen.
- Naloksoni hankitaan kotiin/taskuun mukaan kuten mikä tahansa muu lääke.
  - *Reseptilääkkeiden* saaminen edellyttää lääkärikäyntiä ja henkilökohtaista reseptiä. Käynti- ja reseptitiedot tallennetaan potilasasiakirjoihin.
  - *Itsehoitolääkkeitä* voisi ostaa ilman reseptiä apteekista, eikä ostoa varten tarvitse tunnistautua.
- Tähän asti kaikki naloksonilääkkeet ovat olleet reseptilääkkeitä.

→ Mahdollisuudet naloksonin hyödyntämiseen ovat käytännössä rajautuneet sosiaali- ja terveydenhuoltoon potilaille, joille avun pyytäminen omalla nimellä (stigma) ja lääkkeen hinta eivät ole esteitä.

Naloksoniohjelmat

- Osa hyvinvointialueista pyrkii jo nyt tarjoamaan naloksonia maksutta opioidiyliannostuksen riskiryhmäläisille omissa naloksoniohjelmissaan.
  - Osaa ohjelmapiloteista rahoitetaan STM:n myöntämällä ja THL:n koordinoimalla nuorten huumekuolemien ehkäisyn hankerahoituksella (2025–2027).
- Nimetön jakelu ei ole ollut mahdollista: reseptilääkkeiden saaminen edellyttää tunnistautumista.
- Naloksonia saa ohjelmissa maksutta, mutta maksuttomuus saattaa vaatia byrokratiaa.

Tavoitetila: Naloksoniohjelmia saisi toteuttaa vielä tehokkaammin niin, että naloksonia jaetaan sekä maksuttomasti että nimettömästi.

Itsehoitolääke muuttaa tilannetta, mutta ei ratkaise sitä

- Yksi naloksoninenäsumute on tulossa myyntiin itsehoitolääkkeenä marraskuussa 2026.

  + Poistaa stigman luomia esteitä, koska ostamista varten ei tarvitse tunnistautua.

    - Lääkkeen hinta voi edelleen olla merkittävä este (1 pakkaus = yli 50e).

  + Päihdetyön ammattilaiset voivat ostaa naloksonia helposti apteekista ensiapukäyttöön.

    - Järjestöjen hyödyntäminen jakelijoina olisi silti vaikeaa, koska sille ei ole selkeää lakiperustaa.

  - Pelkkä apteekkijakelu ei todennäköisesti tavoita kaikkia riskiryhmäläisiä.
  - Jos itsehoitolääkettä jaeltaisiin terveyspalveluista, lääkkeen luovuttaminen pitäisi silti kirjata potilasasiakirjoihin (ei nimetöntä jakelua).

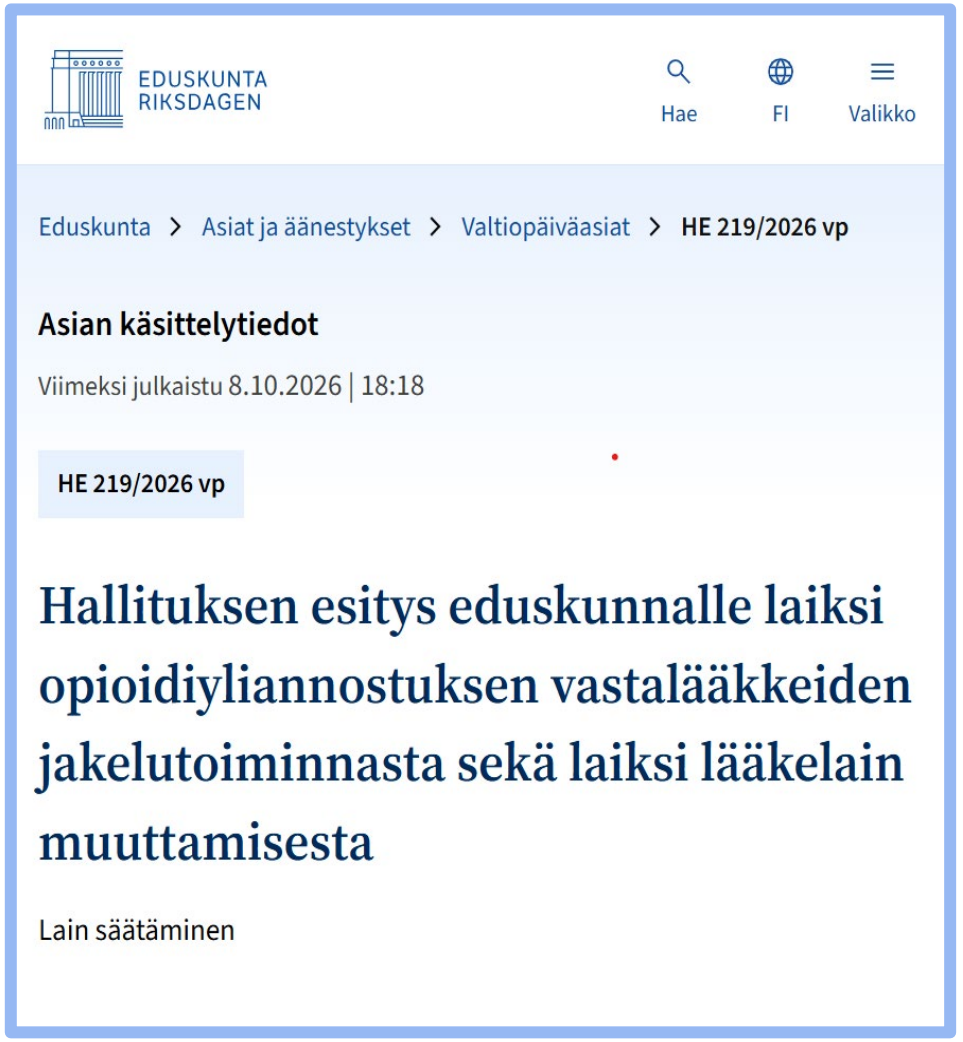
→ Listattujen ongelmien ratkaisemiseen tarvitaan lisätoimia.

2. Valmisteilla olevat lakimuutokset – mitä tehdään ja missä mennään?

Sosiaali- ja terveysministeriö

Missä mennään?

- Naloksonin nimettömän ja maksuttoman jakelun lainsäädännöllisiä esteitä on purettu erillisessä lakihankkeessa vuoden 2026 aikana.
- Lakiesitys (HE 219/2026 vp) on nyt eduskunnan käsiteltävänä. Esitys on, että säädettäisiin uusi ”naloksonilaki” ja muutettaisiin lääkelakia.
- Jos esitys hyväksytään syksyn aikana, lakien olisi tarkoitus tulla voimaan jo 1.1.2027.



Mitä tehdään? – pikakatsaus ehdotuksiin

Naloksonilaissa olisi poikkeuksia, täsmennyksiä ja täydennyksiä muuhun sotealan lainsäädännön (esim. lääkelakiin ja asiakastietolakiin)

- **Jakeluoikeus** sote-palvelunantajille ja päihdetyötä tekeville järjestöille
- **Nimetön jakelu** mahdolliseksi, kun käytetään itsehoitolääkettä
- **Maksuttomalle jakelulle** selkeämpi lakiperusta
- Määritellään jakelutoiminnan **vastuut**, edellytetään vastaavan henkilön nimeämistä ja jakelijalle riittävää perehdytystä
- Huomioidaan mahdollinen tarve naloksonille **sosiaalihuollon erityistilanteissa** (palveluasumisyksiköt ja lastensuojelun sijaishuolto)
- Mahdollistetaan järjestöille **naloksoniläkkeiden hankinta** sairaala-apteekista

Lain rajat: Mihin voidaan vaikuttaa ja mihin ei?

Valtio ei voi vaikuttaa naloksonilääkkeiden reseptivapauteen.

- Naloksonilaissa voidaan edistää itsehoitolääkkeiden nimetöntä jakelua.
- Reseptilääkkeiden nimetön jakelu ei edelleenkään ole mahdollista.
- Myyntiluvan ja itsehoitolääkestatuksen hakemisesta päättää lääkevalmistaja.

Jos tietty jakelu- tai käyttömalli ei löydy naloksonilaista, se ei tarkoita, etteikö se olisi jo jonkin muun lain nojalla toteutettavissa!

- Naloksonilaissa ei säädellä eikä rajoiteta lääkkeen määräämistä, apteekkijakelua tai naloksonin ammattikäyttöä esim. ensihoidossa tai sairaaloissa.
- Naloksonilaissa ei erikseen säädetä ensiapukäytöstä, koska sille ei ole lainsäädännöllisiä esteitä.

3. Mitä muutokset tarkoittaisivat käytännössä?

Sosiaali- ja terveysministeriö

*Siinä muodossa, kun hallitus on esittänyt 1.10.2026 – lopullisen lain päättää eduskunta.

Jakelua saisivat toteuttaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajat

Esimerkiksi

- Terveysneuvontapisteet
- Päiväkeskukset
- Vankiterveydenhuolto
- Korvaushoito
- Lastensuojelun sijaishuolto

Jakelu palveluista olisi maksutonta. Naloksonia saisi tarjota nimettömästi ilman, että sitä tarvitsee kirjata.

Päihdetyötä tekevät järjestöt

= Varsinaiset ehkäisevän päihdetyön järjestöt ja myös muut järjestöt, joiden työ tukee huumeiden käytön haittojen vähentämistä.

Esimerkiksi

- Kohtaava työ ja katutyö
- Vertaistoiminta
- Etsivä nuoriso- ja mielenterveystyö

Jakelu olisi aina nimetöntä ja maksutonta.

Kenelle naloksonia voi jakaa?

- Jakelutoiminnan kohderyhmä on ihmiset, joilla on opioidiyliannostuksen riski, sekä heidän läheisensä
- Käytännössä esimerkiksi:
  - Opioideja ongelmallisesti käyttävät ihmiset
  - Aiemmin opioideja ongelmallisesti käyttäneet, joille käytön aloittaminen uudelleen voisi aiheuttaa herkemmin yliannostuksen (esim. katkaisuhoidosta tai vankilasta kotiutuvat).
  - Perheenjäsenet
  - Kumppanit
  - Ystävät

Jakelu on tarkoitus kohdentaa niille, joilla olisi este hankkia lääkettä apteekista (eli ensisijaisesta hankintakanavasta).

Jakeluun kuuluu neuvonta

- Naloksonia jaeltaessa huolehditaan siitä, että vastaanottaja osaa käyttää naloksonia ja tietää, miten yliannostustilanteessa toimitaan.
- Käytännössä tarkoittaa neuvontaa ainakin näistä asioista:
  - Miten yliannostus tunnistetaan
  - Miten naloksoninenäsumutetta käytetään
  - Aina soitto 112, koska naloksoni ei korvaa sairaalahoitoa

Tärkeää on yrittää turvata, että yliannostustilanteessa uskalletaan toimia oikein.

Jakelijat – keitä he ovat ja mitä he tekevät?

- Käytännössä lääkkeen luovuttaa *jakelija*. Jakelija voi olla kuka tahansa palvelunantajan tai järjestön lukuun toimiva henkilö, jolle annetaan tehtäväkohtainen perehdytys.
  - ”Toimia lukuun” = henkilö voi olla myös esim. vapaaehtoinen (työsuhde ei ole edellytys)
- Jakelijan ydintehtävä on luovuttaa naloksonia ja huolehtia neuvonnasta. Jakelijat myös seuraavat, kuinka monta pakkausta he jakavat ja pitävät siitä kirjaa.

Kuka tahansa (myös ei-jakelija) saa ostaa apteekista, kantaa mukanaan ja käyttää naloksonia ensiapua varten.

Jakelun vastuut ja suunnittelu

Jakelulle nimetään aina vastaava henkilö

- Ensisijaisesti laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö (esim. lääkäri tai sairaanhoitaja).
  - Järjestöissä tästä voidaan tarvittaessa joustaa, kunhan henkilölle varmistetaan riittävä osaaminen ja koulutus.
  - Huolehtii ainakin jakelun lainmukaisuudesta, suunnittelusta ja seurannasta sekä lääkkeiden tilaamisesta, säilyttämisestä ja hävittämisestä.

Jakelua suunnitellaan* ja seurataan

- Sosiaali- ja terveyspalveluissa jakelu lisätään lääkehoitosuunnitelmaan.
- Käytännössä järjestökin laatii jakelusuunnitelman.
  - Järjestön vastaava henkilö voi tilata naloksonia tekemällä toimittamisesta sopimuksen sairaala-apteekin kanssa. Jakelusuunnitelma hyödyttää myös sairaala-apteekkia.

*Tukea: STM:n turvallinen lääkehoito –opas; THL:n tuleva jakeluopas järjestöille (julkaisu v. 2027).

Lopuksi: Realistiset odotukset toteutukseen

- Laki tarjoaa jakelutoimintaan vain reunaehdot: se ei velvoita ketään jakelun aloittamiseen tai toteuttamaan jakelua tietyn mallin mukaisesti.
- Kaikilla halukkailla ei välttämättä ole juuri nyt mahdollisuuksia toteuttaa jakelua ainakaan siinä laajuudessa, kun haluttaisiin.
- Vaikutuksia tullaan seuraamaan niin toimija- kuin valtakunnallisella tasolla.
- Naloksoni ja naloksonilaki eivät ole ”hopealuoteja” huumekuolemien vähentämiseen, mutta lakimuutoksen myötä käytettävissä olisi ainakin yksi tehokeino lisää.

Poliitikkojen sanoin: ”jos tällä lakiesityksellä pelastetaan edes yksi henki, niin se on ollut sen arvoista!”

Kiitos!

Eduskunta.fi > asiat ja äänestykset > valtiopäiväasiat > HE 219/2026 vp

Sosiaali- ja terveysministeriö